

OSTRÓDZKI PRZEGLĄD HISTORYCZNY

Tom 1 / 2005

Muzeum w Ostródzie
Ostróda 2007

Recenzent
Jan Sobczak

Na okładce:
Pocztówka z panoramą najstarszej części Ostródy (widok od strony Jeziora Drwęckiego) z I poł. XX w. ze zbiorów Muzeum w Ostródzie

Komitet Redakcyjny:
*Marek Jankowski, Krzysztof Kossarzecki,
Ryszard Sajkowski (redaktor naczelny)*

Redaktor tomu
Ryszard Sajkowski

Korekta
Małgorzata Jankowska

Printed in Poland
© Copyright by Muzeum w Ostródzie
Ostróda 2007

ISSN 1730-170X

Wydawca:
Muzeum w Ostródzie
14-100 Ostróda, ul. A. Mickiewicza 22
tel./fax (089) 646 26 02
e-mail: muzeum.w.ostrodzie@neostrada.pl

Skład i druk:
Zakład Poligraficzny „Spręcograf” s.c.
Spręcowo 17A, 11-001 Dywity
tel./fax (089) 512 00 92
e-mail: druk@sprecograf.pl

SPIS TREŚCI

Od Redakcji (Ryszard Sajkowski)	7
---------------------------------------	---

ARTYKUŁY I MATERIAŁY

Wiergiusz Sharypkin (Piotrków Trybunalski), <i>Wyspa Santoryn – Pompeje świata egejskiego</i>	12
Summary	20
Miron Wolny (Olsztyn), <i>Λοιχοφόροι w bitwie pod Kannami (216 p.n.e.)</i>	21
Summary	25
Jarosław M. Spychała (Toruń), <i>Zarys historii kultu Izydy w świecie grecko-rzymskim</i>	27
Summary	45
Grzegorz Białuński (Olsztyn), <i>Zagadkowe plemię Galindów – wybrane problemy</i> ..	47
Summary	63
Ignacy Ryszard Danka (Łódź), <i>Przystawie staropruskie w oświetleniu językoznawczym</i>	65
Summary	71
Marek Radoch (Olsztyn), <i>Subsydia na Kościół, pogorzalców, szpitale i inne cele w komturstwie ostródzkim (w świetle księgi podskarbińskiej Zakonu Krzyżackiego)</i>	73
Summary	86
Mirosław Nagielski (Warszawa), <i>Epoka „Ogniem i mieczem” Henryka Sienkiewicza a rzeczywistość historyczna doby powstania Bohdana Chmielnickiego</i>	87
Summary	104
Krzysztof Kossarzecki (Warszawa), <i>Najazd kniazia Iwana Chowańskiego na Podlasie na przełomie 1659/1660 roku</i>	105
Summary	137
Władysław Ogrodziński (Olsztyn), <i>Uwagi edytora „Pieśni ludu znad górnej Drwęcy”</i>	139
Summary	145
Danuta Kasparek (Olsztyn), <i>Jan Karol Sembrzycki i jego ostródzki „Mazur”</i>	147
Summary	156
Elżbieta Kaczmarek (Olsztyn), <i>Kultura ludowa Powiśla</i>	157
Summary	168
Hanna Mackiewicz i Adam Mackiewicz (Stawiguda), <i>Wyniki nadzoru archeologicznego prowadzonego w 2000 i 2001 r. podczas prac ziemnych przy odwadnianiu fundamentów zamku gotyckiego w Ostródzie (st. II, wykop 18)</i>	169
Summary	195

Artur Emil Lipka (Ostróda), <i>Ukraińcy na ziemi ostródzkiej. Osadnictwo w ramach akcji „Wisła”, działalność ostródzkiego oddziału Ukraińskiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego</i>	197
<i>Summary</i>	209

RECENZJE I OMÓWIENIA

<i>Szkice z dziejów Ostródy i okolic</i> , red. Ryszard Sajkowski (Maria Marchwicka)	213
Mirosław J. Hoffmann, Adam Mackiewicz, <i>Średniowieczne założenia obronne powiatu ostródzkiego</i> (Marek F. Jagodziński)	217
<i>Rzymskie prawo publiczne</i> , red. Bronisław Sitek, Piotr Krajewski (Ryszard Sajkowski)	223

KRONIKA

Ryszard Sajkowski, <i>Powstanie i działalność Agencji Ochrony Dóbr Kultury – Izba Muzealna CKiS (1999-2000)</i>	231
Ryszard Sajkowski, <i>Powstanie i działalność Muzeum w Ostródzie w latach 2000-2001</i>	241
Marek Jankowski, <i>Kronika wydarzeń 2002 r.</i>	261
Marek Jankowski, <i>Kronika wydarzeń 2003 r.</i>	275
Ryszard Sajkowski, <i>Działalność Muzeum w Ostródzie w 2004 r.</i>	283
Wykaz skrótów	311

OD REDAKCJI

Ostatnie lata, wraz z całościowym ożywieniem życia społecznego w Polsce, przyniosły szereg nowych inicjatyw wydawniczych. Wzrasta ilość tytułów, poszerza się też zakres poruszanej w nich problematyki. Tradycyjnie, wśród gąszcza podejmowanych zagadnień, swoje osobne miejsce posiada tematyka historyczna. Wydatnie wzrasta ilość publikacji z zakresu dziejów ojczystych, sporo książek i artykułów ukazuje się na temat przeszłości naszych bliższych i dalszych sąsiadów. Dużego rozmachu nabrała regionalistyka. Badania historyczne, a co za tym idzie, będące ich owocem publikacje, koncentrują się na historii Polski, powszechnej czy regionalnej. Ten trójpodział jest zrozumiały, chociażby ze względu na olbrzymi postęp w badaniach historycznych i konieczność uporządkowania olbrzymiego materiału faktograficznego. Stąd też mamy do czynienia nie tylko z podejmowaniem wciąż nowych tematów, ale też z powstawaniem kolejnych, bardziej wyspecjalizowanych czasopism historycznych. Jest to z pewnością trend pozytywny, świadczący o ciągłym rozwoju nauk o przeszłości. Z drugiej strony, relatywnie zmniejsza się liczba czasopism ogólnohistorycznych, gdzie obok siebie sąsiadują materiały odnoszące się do różnych epok czy kręgów kulturowych.

Ostródzki Przegląd Historyczny, o którego życzliwe przyjęcie Państwa prosimy, ma być w naszym zamierzeniu periodykiem, gdzie właśnie możliwe będzie znalezienie materiałów zarówno z zakresu historii regionalnej, jak też Polski i powszechnej. Obok bowiem artykułów traktujących o przeszłości Ostródy i regionu ostródzkiego, planujemy publikować teksty odnoszące się do dziejów obszarów znacznie oddalonych od grodu nad Jeziorem Drwęckim. Liczymy na to, że dzięki temu historia naszego miasta będzie mogła być lepiej poznana przez ludzi, którzy na co dzień przeszłością zachodnich Mazur się nie zajmują. Ostróda ze swoją prawie 700 letnią historią z pewnością zasługuje na dogłębniejszą niż dotychczas uwagę badaczy. Ważne jest jednak również, żeby znajomość jej historii ustawicznie poszerzała się na nowe kręgi odbiorców. Podobnie jak to jest też w innych czasopismach, także w Ostródzkim Przeglądzie Historycznym będziemy zamieszczać recenzje i omówienia. Osobny dział rezerwujemy na prezentację kroniki wszechstronnej działalności naszego muzeum.

Ryszard Sajkowski

RYSZARD SAJKOWSKI

POWSTANIE I DZIAŁALNOŚĆ AGENCJI OCHRONY DÓBR KULTURY – IZBA MUZEALNA CKiS (1999-2000)

Idea powstania instytucji muzealnej w Ostródzie ma bardzo skomplikowaną historię, a droga do jej powołania była stosunkowo długa i wyboista.¹ Działania na rzecz utworzenia ostródzkiego muzeum podejmowane były już pod koniec XIX w. Ich intensyfikacja nastąpiła w I poł. XX w., kiedy to w ówczesnym Kaiser-Wilhelm Gymnasium doszło do powstania osobnej kolekcji muzealnej. Zniszczenie większości zgromadzonych eksponatów w czasie II wojny światowej na długo położyło kres szerszym inicjatywom w tym zakresie.²

Odbudowa zamku pokrzyżackiego w Ostródzie prowadzona od końca lat 70-tych XX w. pozwoliła na odrodzenie koncepcji powołania jednostki muzealniczej. Bodźcem ku temu były m.in. prace wykopaliskowe prowadzone na terenie miasta i powiatu ostródzkiego, jak też potrzeba właściwego zagospodarowania odbudowywanego zamku. Ten ostatni czynnik leżał szczególnie na sercu ówczesnemu dyrektorowi Centrum Kultury i Sportu a zarazem gospodarzowi zamku, Grzegorzowi Świętochowskiemu. Wiosną 1997 r., w okresie kadencji burmistrza Zbigniewa Babalskiego, w samorządzie miejskim Ostródy zainicjowany został projekt powstania Muzeum Regionalnego. I chociaż instytucja o takiej nazwie ostatecznie w przyszłości nigdy nie zaistniała, to jednak rzucony wówczas pomysł walnie przyczynił się do zapoczątkowania gromadzenia eksponatów dla przyszłej kolekcji muzealnej. W październiku 1997 r. powstało Stowarzyszenie na Rzecz Muzeum Regionalnego w Ostródzie, w którym obok Zbigniewa Babalskiego działali m.in. Edgar Steiner, Zbigniew Chojnacki, Henryk Hoch, Wiesław Skrobot, Helena Pusz, Ryszard Bogucki, Wojciech Gudaczewski i szereg innych osób, w tym szefowie placówek muzealnych regionu warmińsko-mazurskiego.³ W styczniu 1998 r. w strukturze Urzędu Miasta Ostróda powołane zostało stanowisko Pełnomocnika ds. Utworzenia Muzeum Regionalnego w Ostródzie, którym został Wiesław Skrobot. Razem ze swoimi współpracownikami, tj. Dariuszem Strukiem oraz Magdaleną Grzegorzewską, Pełnomocnik miał za zadanie doprowadzić do powstania samodzielnego muzeum. Pomimo początkowo dobrego klimatu dla tej idei, jak też odniesienia wielu spektakularnych sukce-

¹ Zob. M. Jankowski, *Krótką historią powstania Muzeum w Ostródzie*, Ostródzki Museion 2001, z. 4, s. 13 n.

² Por. W. Skrobot, *Z tradycji muzealnictwa ostródzkiego*, Raptularz Ostródzki 1998, z. 3, s. 2 n.; E. Steiner, *Ostróda. Przyczynki do historii miasta*, Ostródzki Museion 2001, z. 4, s. 8; M.J. Hoffmann, *Z historii badań archeologicznych ziemi ostródzkiej*, [w:] *Ostróda – siedem wieków dziejów miasta*, red. R. Sajkowski, Ostróda 2005, s. 167, 169.

³ H. Pusz, *O Muzeum Regionalnym w Ostródzie słów kilka*, Gazeta Ostródzka z 3-8 kwietnia 1998 r., s. 4.

sów⁴ zasadniczego zadania nie udało się jednak wówczas osiągnąć. Wydaje się, iż przyczyn tego stanu rzeczy było wiele, nie jest to zresztą miejsce, by je tutaj szczegółowo roztrząsać. Można jedynie wskazać, że obok tzw. czynników „ludzkich”, braku pełnej jasności – co jest efektem działalności organizacji społecznej (Stowarzyszenia na Rzecz Muzeum Regionalnego w Ostródzie), a co wynika z prac opłacanego przez samorząd miejski Biura Pełnomocnika ds. Utworzenia Muzeum Regionalnego w Ostródzie, najważniejszym elementem hamującym i, niestety, jak się miało okazać destrukcyjnym dla idei muzeum w owym czasie był brak we władzach samorządowych jasnej koncepcji zagospodarowania zamku oraz uznania jego specyfiki jako zabytku kultury materialnej. Ten ostatni problem kładł się niestety cieniem także w późniejszych latach, być może w jeszcze większym stopniu. Stanowisko Pełnomocnika zostało zlikwidowane, natomiast z dniem 10 sierpnia 1999 r. decyzją Zarządu Miasta Ostróda powstała Agencja Ochrony Dóbr Kultury – Izba Muzealna, działająca w ramach Centrum Kultury i Sportu w Ostródzie. Był to moment krytyczny dla idei ostródzkiego muzeum.⁵ Dzięki jednak opanowaniu Henryka Hocha oraz fachowości Krzysztofa Rucnińskiego, który czasowo zajął się zabezpieczeniem muzealiów, udało się uniknąć ostatecznej katastrofy. Generalnie jednak sytuacja nie wyglądała najlepiej. Władze miasta zraziły się do tworzenia muzeum, natomiast na zewnątrz z niepokojem obserwowano, co się dzieje w Ostródzie. We wrześniu 1999 r. odbył się konkurs na stanowisko kierownika Agencji Ochrony Dóbr Kultury, który wygrał autor tekstu. Od 1 października podjęliśmy z Markiem Jankowskim (dla którego udało się załatwić etat w okresie nieco późniejszym) normalne obowiązki. Nowa ekipa nie uczestniczyła w dotychczasowych przetargach o muzeum, co miało też swoje dobre strony. Warunki pracy (biuro wraz biblioteczką, sprzętem i częścią muzealiów w 1/3 pokoju na parterze zachodniego skrzydła zamku) trzeba to otwarcie stwierdzić, były straszne. Pozostały takie zresztą i później, a i tak były lepsze niż to, co oferowano nam w pierwszych dniach zatrudnienia.⁶ Nie zważając jednak na nic, podjęliśmy wówczas wspólne postanowienie, że chociaż, spokojną pracą będziemy starali się udowodnić, że Ostróda mimo wszystko powinna posiadać własne muzeum. Póki co, aż do utworzenia we wrześniu 2000 r. Muzeum w Ostródzie, pracowaliśmy w ramach Centrum Kultury i Sportu, najpierw pod dyrekcją Ireny Sitarz, później zaś Juliana Pawłowskiego. Trzeba tutaj jednak zaznaczyć, iż w swoich działaniach merytorycznych cieszyliśmy się daleko idącą autonomią.

⁴ Zob. A. Fader, *Skarby w ostródzkim zamku*, Głos Ostródy z 10 lutego 1999 r.; [Gabi], *Nieznane wabytki pradziejów*, Gazeta Ostródzka z 29 października - 4 listopada 1998 r., s. 3; A. Fader, *Na łowcu i na muszle*, Głos Ostródy z 7 kwietnia 1999 r.; T. Peter, *Najważniejsze - chronić dziedzictwo*, Gazeta Ostródzka z 21-27 maja 1999 r., s. 3; [Dark], *Raptularz Ostródzki*, Głos Ostródy z 15 września 1999 r.; R. Kowalski, *Jak to z muzeum było. Kto zaczął?* Gazeta Ostródzka z 31 marca - 6 kwietnia 2006 r., s. 6

⁵ [bach], *Ostróda bez muzeum?*, Gazeta Ostródzka z 20-28 sierpnia 1999 r., s. 2.

⁶ B. Chadaj-Lamcho, *Ludzie kultury. Teatr i muzeum*, Gazeta Ostródzka z 15-21 października 2004 r., s. 7.

Początki były trudne nie tylko z uwagi na warunki lokalowe czy symboliczną obsadę, ale też zniechęcenie radnych do pomysłu funkcjonowania instytucji muzealnej. Warto też tutaj zaznaczyć, iż pod pojęciem „muzeum” każdy rozumiał coś innego. Dla wielu „muzeum” to już była jakaś pojedyncza wystawa. Stosunkowo nieliczni uświadamiali sobie, że z muzeum mamy do czynienia dopiero w przypadku samodzielnej instytucji kultury, oficjalnie powołanej, posiadającej statut i wykonującej zadania przewidziane w ustawie o muzeach. Tym samym, placówka taka ze swojej istoty nie może ograniczać się do działań ekspozycyjnych czy nawet gromadzenia zbiorów, ale winna zajmować się katalogowaniem zabytków a także działalnością edukacyjną, naukową i wydawniczą. Nie przyniosły ostatecznego sukcesu podjęte już w październiku 1999 r. działania burmistrza Jana Wasilewskiego zmierzające do wspólnego finansowania ośrodkowego muzeum przez samorządy powiatu ostródzkiego. Na prawdziwe muzeum trzeba więc było na razie poczekać.

Agencja Ochrony Dóbr Kultury dysponowała początkowo dwiema salami na parterze południowego skrzydła zamku. W pomieszczeniach tych znajduje się do dzisiaj ekspozycja stała - „Z dziejów Ostródy i okolic”. Z pewnym opóźnieniem została nam przekazana trzecia sala, znajdująca się również na parterze południowego skrzydła zamku, z przeznaczeniem na ekspozycje czasowe. Do końca 1999 r. nie dysponowaliśmy żadnymi pieniędzmi na działalność. Od razu też w przypadku wystaw czasowych pojawił się problem, który był zresztą do przewidzenia. Muzea nie chciały współpracować z „jakąś Agencją”. Stąd już przy organizacji pierwszej wystawy pojawiła się konieczność udzielenia kierownikowi Agencji pełnomocnictw przez Zarząd Miasta. W sposób pośredni dowodziło to, że powstanie samodzielnego muzeum nie jest kwestią dobrej woli lub jej braku, lecz koniecznością, przy założeniu rzecz jasna, iż będzie się organizowało ekspozycje okresowe.

Wystawy czasowe

Każde muzeum, żeby mogło być uznane za żywe, aby wciąż ściągało zwiedzających, musi organizować ekspozycje okresowe. Uznając tę prawdę, od razu przystąpiliśmy do działań w tym zakresie. Naszą troską było przy tym takie ustawienie harmonogramu wystaw, aby ich tematyka była jak najbardziej różnorodna i trafiła w różne gusta.

1. „Fortyfikacje Prus Królewskich doby wojen polsko-szwedzkich”

Ilustracja 1. Mieczysław Haftka podczas otwarcia wystawy⁷

Wystawę sprowadzono z Muzeum Zamkowego w Malborku. Na otwarcie ekspozycji, które miało miejsce 22 grudnia 1999 r., udało się zaprosić jej autora Mieczysława Haftkę, wieloletniego dyrektora Muzeum Zamkowego w Malborku. Tematem wystawy była historia polsko-szwedzkich walk o panowanie na Bałtyku. Ważną rolę w tych zmaganiach odegrały umocnienia bastionowe Gdańska, Torunia, Elbląga i innych miast Prus Królewskich. Konstrukcja tego typu fortyfikacji podlegała licznym modyfikacjom, co można było prześledzić zarówno na przykładzie umocnień Gdańska jak też mniejszych ośrodków. Autorowi ekspozycji udało się zgromadzić kilkadziesiąt rycin, map i schematów pochodzących z wielu muzeów, archiwów i jednostek badawczych całej Polski. Doskonałym uzupełnieniem były portrety Zygmunta Augusta, władców z dynastii Wazów oraz Augusta II Sasa. Wystawa, prezentowana w Ostródzie do 25 maja 2000 r., stanowiła doskonałą lekcję poglądową dla licznie zwiedzającej ją młodzieży.⁸

⁷ Autorzy fotografii wykorzystanych w niniejszym artykule: il. 1, 3, 5 – Marek Jankowski; il. 2 – Ryszard Sajkowski; il. 4 – Bogdan Grochal; il. 6 – archiwum.

⁸ *Ostróda. Zamek z fortyfikacjami*, Gazeta Ostródzka z 14-20 stycznia 2000 r., s. 5; M. Jankowski, *Fortyfikacje Prus Królewskich doby wojen polsko-szwedzkich*, Ostródzki Museion 2001, z. 1, s. 2 n., 15.

2. „Gustaw Gizewiusz – pastor i społecznik”

Ilustracja 2. Polskojęzyczna postylla Krzysztofa Celestyna Mrongowiusza z własnoręczną dedykacją Gustawa Gizewiusza

Ekspozycja mająca miejsce od 24 maja do 13 czerwca 2000 r. była ściśle związana z uroczystościami z okazji 190 rocznicy urodzin Gustawa Gizewiusza. Agencji Ochrony Dóbr Kultury udało się wokół idei jej realizacji zjednoczyć kilka ośrodkowych instytucji jak też osoby prywatne, co zaowocowało największą wystawą poświęconą tej postaci w okresie powojennym. Obok Pisma Świętego, stanowiącego własność samego Gizewiusza (obecnie w posiadaniu Liceum Ogólnokształcącego im. Jana Bażyńskiego), prezentowano między innymi publikacje dotyczące osoby pastora z Ostródy oraz świadectwa pamięci o nim wśród społeczeństwa naszego miasta.

Należy też dodać, iż Agencja Ochrony Dóbr Kultury była jednym z głównych organizatorów uroczystości rocznicowych, jakie miały miejsce w sali reprezentacyjnej ośrodkowego zamku 24 maja 2000 r. W czasie ich trwania referaty wygłosili prof. dr hab. Janusz Jasiński oraz mgr Władysław Ogrodziński z Instytutu im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie.⁹

⁹ Por. R. Szurgot, *Tradycje obchodów upamiętniających postać pastora Gustawa Gizewiusza*, Ostródzki Museion 2001, z. 3, s. 1-6.

3. „Drogi integracji europejskiej”

Ilustracja 3. Otwarcie wystawy (od lewej: sekretarz miasta Waldemar Graczyk, burmistrz Jan Wasilewski, dyrektor CKiS Julian Pawłowski, przedstawiciel Wydziału Artystycznego UMCS Romuald Kołodziej

Wystawa (otwarcie 18 czerwca 2000 r.) towarzysząca „Dniom Europy”, była efektem współpracy Agencji Ochrony Dóbr Kultury CKiS z Przedstawicielstwem Unii Europejskiej w Polsce, Centrum Informacji Europejskiej w Warszawie oraz z Wydziałem Artystycznym Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie. Grafika wybitnych twórców polskich i obcych uzupełniała walor poznawczy wystawy wartościami artystycznymi. Prace pochodziły z ekspozycji „Grafika i rysunek roku ‘99” zorganizowanej przez Związek Polskich Artystów Plastyków i Muzeum Lubelskie. Mieliśmy tutaj do czynienia z różnymi technikami twórczości plastycznej, której sekrety zdradzał zwiedzającym przedstawiciel Dziekana Wydziału Artystycznego Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej Romuald Kołodziej.¹⁰

¹⁰ M. Jankowski, „Drogi integracji europejskiej”, Ostródzki Museion 2001, z. 3, s. 7 n.

4. „Ostróda i okolice - moje krajobrazy” - wystawa fotograficzna Ryszarda Boguckiego

Ilustracja 4. Zwiedzanie wystawy Ryszarda Boguckiego

Ekspozycja ta znalazła się w cyklu imprez „Dni Ostródy”. Stanowiła ona zbiór dużych fotografii ukazujących nasze miasto i jego okolice. Były to zarówno zdjęcia zabytków architektonicznych (kościół ewangelicki w Ostródzie, kościoły w Glaznotach, Rychnowie, Miłomłynie, itd.), jak też prace prezentujące przyrodę charakterystyczną dla ziemi ostródzkiej. Termin wystawy (8.07 – 30.09.2000) został tak dobrany, aby mogli się z nią zapoznać zarówno turyści, jak też uczniowie wszystkich typów szkół. Znamienne, iż jej otwarcie nastąpiło jeszcze w czasach istnienia Agencji Ochrony Dóbr Kultury, natomiast zamknięcie już w okresie funkcjonowania Muzeum w Ostródzie. Ekspozycja spotkała się z dużym zainteresowaniem wśród fotografów zawodowych i amatorskich. Bez wątpienia było to najciekawsze wydarzenie artystyczne sezonu.¹¹

Odczyty

W roku 2000 Agencja Ochrony Dóbr Kultury – Izba Muzealna CKiS zorganizowała serię odczytów, przeważnie odnoszących się do historii Ostródy. Wszystkie referaty wygłaszane były w sali reprezentacyjnej ostródzkiego zamku, zasadniczo przez pracowników naukowych znanych jednostek badawczych. Większość

¹¹ Por. B. Graja, *Ostródzkie krajobrazy*, Głos Ostródy z 13 lipca 2000 r., s. 2; B. Chadaj-Lamcho, *Krajobrazy Boguckiego*, Gazeta Olsztyńska z 17 lipca 2000 r., s. 13; R. Sajkowski, *Ostróda i okolice - moje krajobrazy - fotografie Ryszarda Boguckiego*, Ostródzki Museion 2001, z. 3, s. 17.

wystąpienia została sfinansowana przez Starostwo Powiatowe w Ostródzie w ramach „Dni Dziedzictwa Kulturowego”. Część z tych referatów została opublikowana w pozycji „Szkice z dziejów Ostródy i okolic”,¹² niektóre natomiast, z różnych przyczyn, drukowane są dopiero w niniejszym tomie. W związku z faktem, iż szczegółowe omówienie owych odczytów zostało dokonane w innym miejscu,¹³ tutaj ograniczę się jedynie do ich wyszczególnienia.

1. Dr Marek Radoch (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski), 3 marca - *Mieszkańcy i goście komturstwa ostródzkiego w świetle księgi podskarbińskiej Zakonu*
2. Dr Sławomir Augustowicz (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski), 29 marca - *Prusy Górne w czasie wojny szwedzkiej 1655-1660. Lokalne tradycje w świetle nowych badań*
3. Dr M. J. Hoffmann (Uniwersytet Warmińsko-Mazurski, Muzeum Warmii i Mazur), 20 kwietnia - *Pradzieje ziemi ostródzkiej*
4. Prof. dr hab. Mirosław Nagielski (Uniwersytet Warszawski), 12 maja - *Powstanie kozackie Bohdana Chmielnickiego a Rzeczpospolita w połowie XVII wieku*
5. Mgr Jan Kochanowski (prezes Oddziału Zachodnio-Mazurskiego PTTK w Ostródzie), 17 maja - *Zamki komturstwa ostródzkiego*
6. Mgr Jarosław Sobieraj (Muzeum Warmii i Mazur), 28 czerwca - *Groby megalityczne z młodszej epoki kamienia na ziemi ostródzkiej*
7. Mgr Adam Mackiewicz (właściciel firmy archeologicznej - „Archeo-Adam”), 26 lipca 2000 r. - *Wyniki badań archeologicznych ostródzkich ratuszy*¹⁴

Konkursy

Działalność edukacyjna Agencji Ochrony Dóbr Kultury nie ograniczała się jedynie do lekcji muzealnych czy organizowania odczytów. W propagowaniu wiedzy historycznej wśród młodzieży postanowiliśmy wykorzystać też konkursy. W późniejszym czasie, już w okresie istnienia Muzeum w Ostródzie, skala tych konkursów uległa dalszemu poszerzeniu, a nasza placówka osiągnęła w ich organizowaniu pewien rodzaj „specjalizacji”. W roku 2000 zaczęliśmy jednak stosunkowo skromnie od dwóch turniejów.

¹² *Szkice z dziejów Ostródy i okolic*, red. R. Sajkowski, Ostróda 2003.

¹³ R. Sajkowski, *Odczyty wygłoszone na ostródzkim zamku w okresie funkcjonowania Agencji Ochrony Dóbr Kultury*, *Ostródzki Museion* 2001, z. 2, s. 2-4.

¹⁴ [bc], *Ostróda. O historii miasta*, *Gazeta Ostródzka* z 28 lipca - 3 sierpnia 2000 r., s. 1.

1. 15 marca – Finał konkursu – „Epoka „Trylogii” Henryka Sienkiewicza”

Ilustracja 5. Widownia podczas konkursu „Epoka <Trylogii> Henryka Sienkiewicza”

Oferta turniejowa skierowana została do dwóch kategorii uczniów, osobno dla przedstawicieli szkół średnich oraz gimnazjalnych i podstawowych. Pomyślną i autorem pytań był Krzysztof Kossarzecki, historyk, znawca epoki wielkich wojen, jakie Rzeczpospolita toczyła w XVII w. Finałowa rozgrywka poprzedzona była eliminacjami szkolnymi na terenie powiatów ostródzkiego i iławskiego. Turniej końcowy, podzielony na dwa etapy, pisemny i ustny, dostarczył zawodnikom i widzom wielu emocji. Poziom wiedzy uczestników okazał się bardzo wysoki. Ostatecznie zwyciężyli: Anna Kontowicz z Morąga – w kategorii szkół średnich i Iwona Przysaś z Ostródy – szkoły podstawowe i gimnazja.¹⁵

¹⁵ A. Jaroszevska, *Konkurs wiedzy historycznej*, Głos Ostródy z 22 marca 2000 r., s. 4; K. Kossarzecki, *Konkurs wiedzy historycznej – epoka „Trylogii” Henryka Sienkiewicza*, Ostródzki Museion 2001, z. 1, s. 14 n.

2. 5 maja – Konkurs „Polskie zamki gotyckie”

Ilustracja 6. Komisja konkursowa (od lewej: Jan Kochanowski, Ryszard Sajkowski, Marek Jankowski)

Z racji przynależności Ostródy do „Stowarzyszenia gmin <Polskie zamki gotyckie>” przygotowano miejskie eliminacje do tego konkursu. Turniej ma na celu przybliżenie młodzieży znajomości historii tzw. „małej ojczyzny”. Pytania przygotowane przez pracowników Agencji Ochrony Dóbr Kultury wykorzystywane były również w miejskich edycjach turnieju innych miast-członków stowarzyszenia. Po wcześniejszych eliminacjach szkolnych 5. maja odbyły się na zamku w Ostródzie eliminacje miejskie, osobno dla szkół podstawowych i gimnazjów oraz dla szkół średnich. Dwaj zwycięzcy w obu kategoriach (Krystian Brink - szkoły podstawowe i gimnazjalne, Michał Maciejewski - szkoły średnie) pod koniec maja wzięli udział w finałowym konkursie, który odbył się na zamku w Malborku. Mieli przy tym możliwość bezpłatnego zwiedzenia sal muzealnych, wzięcia udziału w konkursie strzelniczym z kuszy oraz wysłuchania koncertu muzyki dawnej w wykonaniu zamkowego zespołu kameralnego.

Powoli nadchodził przełomowy moment. Dzień następny należał już do Muzeum w Ostródzie.